שבועת הדיינין פרק ששי שבועות לט.

מסורת הש"ס

שכל העולם נזדעזע. לקמיה נמי ליה: **אם פיך.** שבועת שקר: **לחטיא אם בשרך.** אם קרובך: **פוטרין אותו מיד.** ואין משהין אותו כאן שלא יחזור בו וע"כ ישלם [1]מיד שקיבל עליו בב"ד: **הרשעים.** מפרש לקמיה [ע"כ]: **אלא על דעתנו.** הא פרישנא טעמא משום קניא דרבא בפרק ג' (לעיל דף כט.[2]): **לא אחכם.** כלומר לא כשאתכם במחשבות לבבכם: **פרשם סוטה.** כשמשביעין אותה ישביעוה בלשון שהיא שומעת: **וידוי מעשר.** בערתי הקודש (דברים כו). וטעמא דכולהו מפרש במסכת סוטה[3]: **ולא עשה עמהן.** אלמא לא חמירא מכריתות ומיתות כ"ד: **מנקה הוא לנכיס.** וכאן אף לנכיס לא ינקה אלא פרעון: **בדינא אחרינא.** בפורענות קלה ולא בפורענות הבאה עליו: מלה

ואין בשרך **אלא** קרובים. ואע"ג דנפרק במה מדליקין (שבת דף לב:) נפקא לן מהאי קרא דבעון נדרים בנים מתים כשהן קטנים אבל גדולים לא וכ"ש ממשפחתו לא היינו בנדרים אבל שבועה אפילו כל משפחתו נענשים דקרא אחיי בתרוייהו אל תתן את פיך לחטיא אותם מיד. פי' בקונטרס אלא יחזור בו קודם שילא מב"ד והא דאמרינן בריש המפקיד (כ"מ דף לב.) אמר הריני משלם ואזר ואמר אחי משלם מהו מי אמרינן מהדר קהדר כיה אי דלמא דאחוי קא מדמי היינו קודם שילא מב"ד ח"ג אפילו אחר שילא ואי דעתיה למהדר אע"פ שאינו יכול לחזור בו לא מיקני ליה כפילא דבעי אחרוחי לני דינא דאפקיד כיפי ואדלכה משם דאיה היא דלא מני הדר דאי מני הדר ביה אמאי אית לן לאימור לאחוי קמבון ועל כן נראה פירוש הקונטרס ולא כמו שפר"ת בספר היסר בפרק זה בורר (סנהדרין דף כד. ופס) דאמעתא דנאמן עלי אבא דאמי הדר ביה ומניא דאיה מהיא דהמפקיד והכי פירושא דפוטרין אותו מב"ד שאמתן כך יכא בוש מלחזור בו ועוד דשוב נמלא כשם ר"מ דהיא דהמפקיד אחיי באומר הריני משלם אזן לב"ד ח"ג לא יצא מב"ד כדאי אבל אם אמר בב"ד ואזר ואמר אזן לב"ד אחי אמר אינו יכול לחזור בו ואם אמר אינו יכול לחזור בו ועוד דשוב נמלא כשם ר"מ דהיא דהמפקיד אחיי באומר הריני משלם אזן לב"ד ח"ג לא יצא מב"ד כדאי אבל אם אמר בב"ד ואזר ואמר אזן לב"ד אחי אמר אינו יכול לחזור בו ואם אמר אינו יכול לחזור בו ואמרינן בגמרא לאחר גמר דין מחלוקת והלכה כדברי חכמים משמע לאחר גמר דין אע"פ שלא נדר לו בחיי ראשו עדיין ומיהו י"ל דלא קרי גמר דין אלא כשנדר לו בבר בחיי ראשו וכן משמע בפ' יש נוחלין (ב"ב דף קכח.) לפי גי' ר"ח גבי עבדי גנבת והוא אומר לא גנבתי מה טיבו אלגלן כו' דגרם לגוזן השבע ועול ונשבע אינו יכול לחזור בו משמע דוקא כשנשבע אבל קודם שנשבע יכול לחזור בו ויש פסרים דגרסי התם נשבע ואינו יכול לחזור בו[4]:

קיימו מה שקבלו בבר. תימה דבפ"ק דמגילה (דף ז.) איכא תנאי טוכא דדרשי דאתמר ברוח הקודש נאמרה מקראי ומשואל דרש ליה מקיימו וקבלו קיימו למעלה מה שקבלו למטה ומסיק רבא דלבולהו אית להו פירכא בר מדשמואל ואם אדשמואל נמי אית ליה פירכא דאלעזרין לדרשא אחריתי דלא דרשא אחריתי (ונחמיה ד"ה דלמא מילו כאופן אחר): **ואלו** נאמרין בכל לשון כו'. תימה דלא תני בתמיתין שבועת הדיינין ושבועת ביעוי דיין דתנא אלו ליכא לאימור תנא ושייר[5] וי"ל דאיכא שום גוונא בהנהו דתני דאיתיה בהני דלא מני להו לחודייהו: [ועיין תוספות יומתא פ"ד: ד"ה אלא ותוספות כתובות כט. ד"ה הלן ועי' תוספות שבת פד. ד"ה חסר אחת]: התם

שכל העולם כולו נזדעזע בשעה שאמר הקב"ה בסיני [1]לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא וכל עבירות שבתורה נאמר בהן ונקה וכאן נאמר לא ינקה וכל עבירות שבתורה נפרעין ממנו וכאן ממנו וממשפחתו שנאמר [2]אל תתן את פיך לחטיא את בשרך ואין בשרו אלא קרובו שנאמר [3]ומבשרך לא תתעלם וכל עבירות שבתורה נפרעין ממנו וכאן ממנו ומכל העולם כולו שנאמר [4]אלה וכחש [א] [5]ואימא עד דעביד להו לכולהו לא ס"ד דכתיב [5]מפני אלה אבלה הארץ וכתיב [6]על כן תאבל הארץ ואומלל כל יושב בה וכל עבירות שבתורה אם יש לו זכות תולין לו שנים ושלשה דורות וכאן נפרעין ממנו לאלתר שנאמר [7]הוצאתיה נאם ה' צבאות ובאה אל בית הגנב ואל בית הנשבע בשמי לשקר ולנה בתוך ביתו וכלתו ואת עציו ואת אבניו הא למדת דברים שאין איש ומים מכלין אותן שבועת שקר מכלה אותן אם אמר איני נשבע פוטרין אותו מיד ואם אמר הריני נשבע העומדין שם אומרים זה לזה [8]סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה וגו' [9]וכשמשביעין אותו אומרים לו הוי יודע שלא על דעתך אנו משביעין אותך אלא על דעת המקום ועל דעת ב"ד שכן מצינו במשה רבינו כשהשביע את ישראל אמר להן דעו שלא על דעתכם אני משביע אתכם אלא על דעת המקום ועל דעתי שנאמר [9]ולא אתכם לבדכם וגו' כי את אשר ישנו פה אין לי אלא אותן העומדין על הר סיני דורות הבאים וגרים העתידין להתגייר מנין ת"ל [10]ואת אשר איננו ואין לי אלא מצוה שקיבלו עליהם מהר סיני מצות העתידות להתחדש כגון מקרא מגילה מנין ת"ל [11]קימו וקבלו [12]קיימו מה שקבלו כבר מאי אף היא בלשונה נאמרה כדתנן [13]אלו נאמרין בכל לשון [14]פרשת סוטה [15]וידוי מעשר [16]קריאת שמע [17]ותפלה [18]וברכת המזון [19]ושבועת העדות [20]ושבועת הפקדון וקאמר נמי שבועת הדיינין אף היא בלשונה נאמרה אמר מר אומרין לו הוי יודע שכל העולם כולו נזדעזע בשעה שאמר הקב"ה לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא מ"ט אילימא משום דאתיהב בסיני עשר דברות נמי אתיהב ואלא משום דחמירא ומי חמירא [21]והתנן [22]אלו הן קלות עשה ולא תעשה חוץ מלא תשא חמורות זו כריתות ומיתות ב"ד ולא תשא עמהן אלא כדקתני טעמא וכל עבירות שבתורה נאמר בהן ונקה וכאן נאמר לא ינקה וכל עבירות שבתורה לא נאמר בהן לא ינקה והכתיב [23]ונקה לא ינקה ההוא מיבעי ליה לכדרבי אלעזר דתניא [24]רבי אלעזר אומר אי אפשר לומר ונקה שכבר נאמר לא ינקה א"א לומר לא ינקה שכבר נאמר ונקה הא כיצד מנקה הוא לשבים ואינו מנקה לשאינן שבים כל עבירות שבתורה נפרעין ממנו וכאן ממנו וממשפחתו וכל עבירות שבתורה ממשפחתו לא והכתיב [13]ושמתי אני את פני באיש ההוא ובמשפחתו ותניא אמר ר"ש אם הוא חטא משפחתו מה חטאת לומר לך אין לך משפחה שיש בה מוכס ושיש בה לסטים שאין כולה לסטים מפני שמחפין עליו התם ברינא אחרינא הכא ברינא דידיה כדתניא רבי אומר והכרתי אותו מה ת"ל לפי שנאמר ושמתי אני את פני יכול כל המשפחה כולה בהיכרת ת"ל אותו [6]אותו בהיכרת ולא כל המשפחה כולה בהיכרת וכל עבירות שבתורה נפרעין ממנו וכאן ממנו ומכל העולם כולו [7](שנאמר אלה וכחש וכתיב על כן תאבל הארץ ואימא עד דעביד להו לכולהו לא ס"ד דכתיב מפני אלה אבלה הארץ) וכל עבירות שבתורה מכל העולם לא והכתיב [14]וכשלו איש באחיו [15]איש בעון אחיו מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה התם

ואין בשרך אלא קרובים. ואע"ג דנפרק במה מדליקין (שבת דף לב:) נפקא לן מהאי קרא דבעון נדרים בנים מתים כשהן קטנים אבל גדולים לא וכ"ש ממשפחתו לא היינו בנדרים אבל שבועה אפילו כל משפחתו נענשים דקרא אחיי בתרוייהו אל תתן את פיך לחטיא אותם מיד. פי' בקונטרס אלא יחזור בו קודם שילא מב"ד והא דאמרינן בריש המפקיד (כ"מ דף לב.) אמר הריני משלם אזן ואמר אחי משלם מהו מי אמרינן מהדר קהדר כיה אי דלמא דאחוי קא מדמי היינו קודם שילא מב"ד ח"ג אפילו אחר שילא ואי דעתיה למהדר אע"פ שאינו יכול לחזור בו לא מיקני ליה כפילא דבעי אחרוחי לני דינא דאפקיד כיפי ואדלכה משם דאיה היא דלא מני הדר דאי מני הדר ביה אמאי אית לן לאימור לאחוי קמבון ועל כן נראה פירוש הקונטרס ולא כמו שפר"ת בספר היסר בפרק זה בורר (סנהדרין דף כד. ופס) דאמעתא דנאמן עלי אבא דאמי הדר ביה ומניא דאיה מהיא דהמפקיד והכי פירושא דפוטרין אותו מב"ד שאמתן כך יכא בוש מלחזור בו ועוד דשוב נמלא כשם ר"מ דהיא דהמפקיד אחיי באומר הריני משלם אזן לב"ד ח"ג לא יצא מב"ד כדאי אבל אם אמר בב"ד ואזר ואמר אזן לב"ד אחי אמר אינו יכול לחזור בו ואם אמר אינו יכול לחזור בו ואמרינן בגמרא לאחר גמר דין מחלוקת והלכה כדברי חכמים משמע לאחר גמר דין אע"פ שלא נדר לו בחיי ראשו עדיין ומיהו י"ל דלא קרי גמר דין אלא כשנדר לו בבר בחיי ראשו וכן משמע בפ' יש נוחלין (ב"ב דף קכח.) לפי גי' ר"ח גבי עבדי גנבת והוא אומר לא גנבתי מה טיבו אלגלן כו' דגרם לגוזן השבע ועול ונשבע אינו יכול לחזור בו משמע דוקא כשנשבע אבל קודם שנשבע יכול לחזור בו ויש פסרים דגרסי התם נשבע ואינו יכול לחזור בו[4]:

קיימו מה שקבלו בבר. תימה דבפ"ק דמגילה (דף ז.) איכא תנאי טוכא דדרשי דאתמר ברוח הקודש נאמרה מקראי ומשואל דרש ליה מקיימו וקבלו קיימו למעלה מה שקבלו למטה ומסיק רבא דלבולהו אית להו פירכא בר מדשמואל ואם אדשמואל נמי אית ליה פירכא דאלעזרין לדרשא אחריתי דלא דרשא אחריתי (ונחמיה ד"ה דלמא מילו כאופן אחר): **ואלו** נאמרין בכל לשון כו'. תימה דלא תני בתמיתין שבועת הדיינין ושבועת ביעוי דיין דתנא אלו ליכא לאימור תנא ושייר[5] וי"ל דאיכא שום גוונא בהנהו דתני דאיתיה בהני דלא מני להו לחודייהו: [ועיין תוספות יומתא פ"ד: ד"ה אלא ותוספות כתובות כט. ד"ה הלן ועי' תוספות שבת פד. ד"ה חסר אחת]: התם

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פ"ג מהל' טוען הלכה ו סמג עשין ט:
כה ב מיי' פי"ח מהל' מעשר שני הלכה ה סמג עשין קלח:
כו ג מיי' פ"ב מהלכות ק"ש הל"י סמג עשין יח טוש"ע או"ח סי' סג סעיף ב:
כז ד טוש"ע או"ח סי' קא סעיף ד:
כח ה מיי' פ"ח מהל' ברכות הלכה ו סמג עשין מ טוש"ע או"ח סי' קפה סעיף ג:
כט ו מיי' פ"ט מהלכות שכנים הל"י סמג לאוין רמח:
ל ז מיי' שם פ"ז הל"ז סמג שם:
לא ח מיי' פ"ח מהל' תשובה הל"ב וסי"ב מהלכות שכנים הל"ב:

גליון הש"ס

גמ' אותו בהברית. עי' מו"ק פרק ג' משנה ב' דמלה:

הגהות הגר"א

(א) גמ' ואימא עד דעביד להו לכולהו לא ס"ד דכתיב מפני אלה אבלה הארץ. כ"ז נמחק וכן ליתא בכמה דפו"י ובתלה דעתיקה הגמ' כל הבריתא כמ"ש בתוספתא דסוטה והדר מפרש לה אחת ח"ג לקמן ואימא עד כו'):

מוסף רש"י

דכתיב מפני אלה אבלה הארץ. כגלגלא כמיב מיבא שמעינן מיבה דאכל חדא קאמר על כן תאכל (אלה וכמה ולגות ונבוט ונאוף פרלו ומיתים כדמים נגעו) דהא אלה מד מהגר דקרא קמא היא (קדושין יג. ע"ש ובהגהות הגר"א בא"ח). וכשמשביעין אותו. גמי שבועת הדיינין תניא לה המשביעין את המתמיין שבועה בב"ד (לעיל כט.). ולא אתכם לבדכם. לא כשאתם שבועים מאבר בלבבכם (שם) הכי פירושו איני משביע אתכם על דעתכם לבדכם (נדרים כה.). **פרשת סוטה.** כשהכהן משביעה (ברכות מ:) מה שהכהן אומר לה, ולא אמרינן ברוך לאומרה כלשון הקודש כדרך שנהגתי (סוטה לב.). **וידוי מעשר.** בשנה השלישית בערתי הקודש תן הבית (דברים כו) שהוא מוציא כל מעשרותיו ומבערן מביתו ואין יכול עוד להשאותם ונותן מעשר לאלון ללוי ומעשר עני לעניים ומעשר שני של שתי שנים שעברו מעליהו לירושלים עכשיו אם לא העלהו ומתודה בערתי הקודש זה מעשר שני, וגם נתתי ללוי זה מעשר ראשון, לגר ליתום ולאלמנה זה מעשר עני, ואומרו כל לשון ולא אמרינן בלשון זה הוקיקו הכתוב לאומרה בלשון הקודש (סוטה לב.). **ושבועת העדות ושבועת הפקדון.** כגון לשון שהשביעוהו וכפר ולא הודה, חייב קרבן עולה ויורד האמור בשבועת העדות ואשם גזילות בשבועת הפקדון (שם). **אי אפשר לומר נקה שכבר נאמר לא ינקה.** כמתיב נקה לא ינקה נני הדדי (יומא 19.). **איש באחיו.** אים בגבול אמרן (סנהדרין כז.).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones

תורה אור השלם

1. לא תשא את שם יי אלהיך לשוא כי לא ינקה יי את אשר ישא את שמו לשוא: שמות כ ז
2. אל תתן את פיך לחטיא את בשרך ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא למה יקצף האלהים על קולך וחבל את מעשה ידיך: קהלת ה ה
3. הלוא פרס לרעב לחמך ועניים מרודים תביא בית כי תראה ערם וכסיתו ומבשרך לא תתעלם: ישעיהו נח ז
4. אלה וכחש ורצח וגנב ונאף פרצו ודמים בדמים נגעו: הושע ד ב
5. כי מנאפים מלאה הארץ כי מפני אלה אבלה הארץ יבשו נאות מדבר ותהי מרוצתם רעה וגבורתם לא כן: ירמיהו כג י
6. על כן תאבל הארץ ואמלל כל יושב בה בחית השדה ובעוף השמים וגם דגי הים יאספו: הושע ד ג
7. הוצאתיה נאם יי צבאות ובאה אל בית הגנב ואל בית הנשבע בשמי לשקר ולנה בתוך ביתו וכלתו ואת עציו ואת אבניו: זכריה ה ד
8. וידבר אל העדה לאמר סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה ואל תגעו בכל אשר להם פן תספו בכל חטאתם: במדבר טז כו
9. ולא אתכם לבדכם אנכי כרת את הברית הזאת ואת האלה הזאת: דברים כט יג
10. כי את אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני יי אלהינו ואת אשר איננו פה עמנו היום: דברים כט יד
11. קימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם ועל כל הנלוים עליהם ולא יעבור להיות עשים את שני הימים האלה בכתבם וכזמנם בכל שנה ושנה: אסתר ט כז
12. נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקה לא ינקה פקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים: שמות לד ז
13. ושמתי אני את פני באיש ההוא ובמשפחתו והכרתי אתו את כל הזנים אחריו לזנות אחרי המלך מקרב עמם: ויקרא כ ה
14. וכשלו איש באחיו כמפני חרב ורדף אין ולא תהיה לכם תקומה לפני איביכם: ויקרא כו לז

רבינו חננאל

וח"ת לכתחלה בתפישת (הפלין). שבועה מעומד וח"ת מיושב: ח"ר שבוע הדיינין אף היא בלשונה נאמרה. אומרים הוי יודע שכל העולם נזדעזע בשעה שאמר הקב"ה למשה בסיני לא תשא. מאי טעמא כל העבירות שבתורה נאמר בהן ונקה וכאן נאמר לא ינקה ה' וכל עבירות שבתורה נפרעין ממנו וכאן ממנו ומכל העולם כולו ומשמשפחתו שנאמר לא תתן את פיך לחטיא את בשרך וגו' ואין בשרו אלא משפחתו שנאמר ומבשרך לא תתעלם. וגם מכל העולם נפרעין משבועת שוא שנאמר אלה וכחש וגו' וכתיב על כן תאבל הארץ וגו'. וכל עבירות שבתורה אם יש לו זכות תולין לו ובשבועה לא שנאמר הוצאתיה לאלתר נאם ה' ובאה אל בית הגנב ואל בית הנשבע וגו' אל בית הגנב זה גוזב דעת הבריות שאין לו אצלו ממון ונוטן ומשביעו. ואל בית הנשבע בשמי לשקר זה שבועת שקר כמשמע. ולנה בתוך ביתו זו האלה. וכלתו את עציו ואת אבניו הא למדת כי האבנים שאין האש מכלתן שבועת שקר מכלתן. אם אמר איני נשבע פוטרין אותו מיד. ואם אמר הריני נשבע העומדין שם אומרים סורו נא מעל אהלי (האנשים) הרשעים האלה. וכדתניא ר' שמעון בן טרפון אומר שבועת ה' תהיה בין שניהם מלמד שהלה על שניהם. פי' על זה שנשבע לשקר ועל זה שנתן לו בלא עדים ונדם לו לכסור חלישבע. ואסיקנא כל עבירות שבתורה נתפש איש בעון אחיו שנא' וכשלו איש באחיו (בעון) אחיו מלמד שכל ישראל ערבין זה לזה. והני מילי שיש בידו למחות ולא מיחה אבל שאר ישראל לא. ובשבועת שקר נתפשין הכל וכשמשביעין אותו אומרים לו הוי יודע שלא על מה שבדעתך אנו משביעין אותך אלא על דעתנו ועל דעת ב"ד. ואמרינן למה ליה למימר הכי. משום קניא דרבא והאי קניא דרבא ספורש בגדרים פרק ד' נדרים התירו (ז) וכן מצינו בשהשביע משה את ישראל על דעתו ועל דעת המקום השביעם שנאמר ולא אתכם לבדכם אנכי כלומר על דעתי. אשר ה' אלהיך כורת עמך היום כלומר על דעת המקום. דההוא נבראא דאתחייב ליה שבועה לחבריה והוה נקיט [קניא] בידיה ומסתמיך עליה כדבעי לאשתבועי. אמר לחובע נקוט לי הדין קניא דבעינא למיתפס ס"ת בידי ושקלה מיניה ונשבע לו שפרעתיך. וכיון דחזיא דאשתבע שדייה ברוגזיה בההוא קניא ואיתברא ואישתפך זוזי לארעא. ואשתכח דבקושטא אשתבע דהא יהיב ליה קניא ובגווה הנהו זוזי

ז) כתן ל"ל מ"ש לקמן דהכאו גנבת סי' עד סב"ד.

Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com